

Jugoslavije nisu se mogli odazvati ovim pozivima, jer su organizirani u Saveze koji predstavljaju samo pojedine Narodne republike, a ne postoji tijelo, koje bi povezalno rad svih Saveza i zastupalo njihove zajedničke interese.

Ovakvo stanje našeg ribolovnog sporta i ribarstva dovelo je pojedine Saveze u međusobnu vezu, pa su ova pitanja pretresana i tražen izlaz iz tako nastale situacije.

Na sastanku održanom u Ljubljani između Saveza NR Hrvatske i Slovenije donijet je zaključak da se osnuje Glavni savez FNRJ u kome bi bili skupljeni svi Savezi, a koji bi koordinirao sav rad oko organizacije ribolovnog sporta i unapređenja ribarstva. Istovremeno je zaključeno da se sazove sportska ribolovna konferencija u Zagrebu na kojoj

bi učestvovali svi Savezi, a koju će sazvat i Savez ribolovnih društava NR Hrvatske. Na konferenciji koja se ima održati tokom ove godine pretresti će se sva aktuelna pitanja i osnovati Glavni savez.

Savez sportskih ribolovnih društava NR Hrvatske postavio je najvažnije teme o kojima će se raspravljati i poslao ih ostalim Savezima na obradu, tako da će mnoga pitanja biti načelno riješena prije saziva konferencije.

Formiranjem Glavnog saveza povezat će se sve športske ribolovne organizacije u jednu cjelinu i na taj način će moći uspješnije djelovati i raditi na unapređenju ribolovnog sporta i ribarstva uopće.

Z. Uzelac

ZAŠTITA NAŠIH RIJETKIH I NEOBIČNIH RIBA

Sve slatkovodne ribe ugrožene su u današnje doba iz dva razloga. Prvi je lov riba za ljudsku hranu ili drugu korisnu upotrebu. Drugi je razlog u smanjivanju vodenih površina, koje predstavljaju za ribe njihovo životno područje i koje ljudska djelatnost uporedo sa smanjivanjem još i mijenja, pogoršavajući ribama uslove života. Ovo nastaje uslijed regulacija, isušivanja, pregrađivanja i zagađivanja voda, kao posljedica industrijalizacije, elektrifikacije i drugih djelatnosti čovjeka.

Ribolov pogađa obično samo one ribe, koje su prikladne za ljudsku upotrebu, dok smanjivanje i pogoršavanje ribljih životnih uslova pogađa cijeli riblji svijet po jezerima, rijekama i potocima. Najteže su pogođene one riblje vrste, koje dolaze pod udarac obiju ovih nepovoljnih faktora. Takvih je vrsta među slatkovodnim ribama najviše, dok je

vrlo malo onih, koje nisu pogođene u većoj ili manjoj mjeri.

Međutim među svim našim ribama, kojih imamo oko 160 vrsta, podvrsta i nižih jedinica, ima takovih koje se posebno ističu kao ihtiofaunističke obojivosti i prirodne rijetkosti. Gubitak i nestanak ovakvih ribljih vrsta predstavlja gubitak naročite vrste i stoga je i zakonom predviđeno, da se ovakve ribe, jednako kao i druge prirodne rijetkosti i znamenitosti, zaštite posebnim mjerama i posebnim čuvanjem.

Ovdje ćemo navesti, koje slatkovodne ribe kod nas treba staviti pod specijalnu zakonsku zaštitu po zakonu o zaštiti prirodnih rijetkosti i znamenitosti. Navodimo cijele grupe, kao i pojedine vrste:

1. Mekousne pastrve iz roda *Salmothymus*, familije *Salmonidae*, predstavljaju naše manje ili više rijetke riblje stanovnike poznate zapadnobalkan-

ske ihtiofaunističke provincije, a njihovo rasprostranjenje je veoma ograničeno. One nastavaju samo nekoliko voda jadranskog sliva i katkada samo dijelove tih voda, u nekim slučajevima, od 4 do 15 km dužine. Iz ove grupe najjače je ugrožena zlousta, *Salmothymus obtusirostris krkensis* (Karaman) iz gornjeg toka rijeke Krke u Dalmaciji. Njeno brojno stanje je u posljednjih deset godina smanjeno na 5% prijašnjeg stanja. Da bi se sačuvala ova riba, koje nema nigdje drugdje na svijetu, potrebno je osnovati čuvani rezervat od najmanje 3 do 4 km po dužini rijeke Krke, počevši od vrela nizvodno. Druga riba iz ovoga roda je solinska mekousna, *Salmothymus obtusirostris* (Heckel), opisana iz rijeke Jadr, koja je rijeka duga samo oko 4 km. Njeno životno područje je veoma maleno. U rijeci Vrliki kod Imotskog živi također jedna mekousna, za koju još nije točno ustanovljeno da li je jednaka solinskoj ili se uopće razlikuje od drugih mekousni. U rijekama Jadru i Vrliki trebalo bi također osnovati čuvane rezervate za ove ribe, kako bi se mogle i nadalje održati, jer sada one uslijed pretjeranog ribolova, postepeno izumiru.

Neretvanska mekousna, *Salmothymus oxyrhynchus* (Steindachner), ima među mekousnama razmjerno najveće životno područje, jer je raširena po najvećem dijelu Neretve a ima je i u nekim njenim pritocima. I ona je ugrožena uslijed intenzivnog ribolova a i posljedicama krupnih tehničkih zahvata na rijeci Neretvi kod Jablanice. U području Neretve trebalo bi osnovati zaštitni rajon za ovu ribu, a u vezi sa drugom vrstom salmonida, kako je niže izneseno.

Zetska mekousna ili lipijen, *Salmothymus obtusirostris letnica* (Karaman), živi samo na nekoliko desetina kilometara rijeke Zete i Morače te je također veoma ugrožena ribolovom

i elektrifikacijom. Za zaštitu ove, kao i drugih riba potrebna je koordinacija rada svih nadležnih i zainteresiranih ustanova i faktora u odnosnim narodnim republikama. U ovaj rod je svrstana i ohridska belvica, *Salmothymus ohridanus* (Steindachner), koja živi samo u Ohridskom jezeru i koju bi trebalo zaštititi primjerenim propisima za ribolov.

2. Neretvanska glavatica, *Salmo marmoratus* Cuvier, živi samo u jadranskom slivu i nastava veće rijeke u njihovu srednjem, a rijeđa u gornjem i donjem toku. U Jugoslaviji je ograničena na dijelove toka Soče, Neretve, Zete, Morače, Bojane, Bijelog i Crnog Drima. Izvan Jugoslavije živi u nekoliko rijeka Italije koje teku s Alpa u Jadransko more, odnosno u rijeku Pad. Vjerojatno je ima i u albanskim rijekama južno od Drima. Njeno područje je prostranije, nego ono kod mekousni, ali je to riba malobrojnija od mekousne, a uz to zbog svoje krupnoće i veoma dobrog mesa jače strada od neracionalnog ribolova. Pogođena je industrijalizacijom u Soči, Neretvi, Zeti i Morači. Njeno brojno stanje palo je posljednjih godina u veoma jakoj mjeri. Presijecanje Neretve visokom branom kod Jablanice, pogodit će najviše ovu ribu, koja se seli uzvodno i nizvodno po Neretvi. Potrebna je međurepublička akcija za zaštitu ove ribe, a u B. i H. bio bi potreban za nju i mekousne jedan rezervat kod Glavatičeva u gornjem toku Neretve, a drugi ispod brane kod Jablanice, svaki od najmanje 10 km dužine. I jedno i drugo zaštitno područje služilo bi istodobno i za mekousnu, za koju bi bilo potrebno zaštititi i jedan dio rijeke Bune.

3. Mlađica-glavatica. Hucho hucho (Linne), stanovnik je hladnijih dijelova rijeka samo u porječju Dunava. U drugim dijelovima Europe nema ove ribe. U Dunavu i pritocima izvan

Jugoslavije postala je rijetka, a u nekim vodama je potpuno već izumrla. Zbog toga je već prije drugog svjetskog rata iz nekih zemalja bilo potražnje za rasplodnim materijalom od ove ribe. I sada, god. 1951., potraživali su je iz inostranstva, nudeći 5 deviznih dinara za jednu njenu oplođenu ikru. U našim vodama je postala također rijetka, a prosječna veličina ulovljenih primjeraka je znatno pala, što je prvi znak postepenog izumiranja. Obzirom na sve ove podatke, potrebno je mladice-glavaticu staviti pod zakonsku zaštitu u svim republikama, a u NRH osnovati za nju rezervat u gornjem i srednjem toku rijeke Kupe.

4. *Lipljan*, *lipljen*, *lipan*, *Thymallus thymallus* (Linne) raširen je dođuše od Urala do Francuske, ali je ipak u svim zemljama ograničen samo na neznatan broj voda i to u stvari samo na manje dijelove njihova vinskog toka. U Jugoslaviji se nalazi najjužniji dio njegova životnog područja u kojem je razbijen na pojedine, međusobno selenjem lipljana nepovezane t. zv. lipljanske oaze. Lip'jan je najosjetljivija i najotpornija riba i njegovo nestajanje ide razmierno najbrže. U NR Hrvatskoj bi trebalo, zajedno s mladicom-glavaticom u rijeci Kupi osnovati za njih zaštitno područje. Kako lip'jan u Hrvatskoj živi samo u Kupi i jednom dijelu Dobre (Gojačke) sa pritokom Bistracem, opravdana je njegova zaštita u Kupi još i tim razlogom,

5. *Oštrulja* ili *uklija oštrica*, *Aulopyge hügelii* Heckel, iz porodice ciprinida, predstavlja također svjetsku znamenitost, jer nigdje nema ni slične ovakve ribe. Ta vrsta je endem, poznat samo iz voda, većinom ponornica, Duvanjskog, Livanjskog i Sinjskog polja, zatim Buškog blata, Blidinjskog i Visovačkog jezera. Zbog periodičkog presušivanja pojedinih ponornica, oštrulja zalazi i u podzemne vode u kojima

katkada mjesecima boravi. Građa njena tijela i način života nisu do danas potpuno proučeni. Njena zaštita je opravdana i potrebna, jer joj je opstanak ugrožen u većini voda njena životnog područja.

6. *Crnka* ili *rapa*, *Umbra krameri* Walbaum, spada u jedinstvenu familiju *Umbridae*. Živi isključivo u donjim tokovima i barama te starim riječnim rukavima Dunava i pritoka. Ima je još i u rijeci Dnjestru, ali inače nigdje na svijetu. Rijetka je to riba te ugrožena u svom opstanku zbog isušivanja i regulacija. Neophodno je potrebno da se stavi pod zaštitu u nekim rezervatima, na pr. u Obedskoj bari.

7. *Svjetlica*, *Leuciscus polylepis* (Steindachner) živi samo u potocima i riječicama uokolo planina Kapela u Hrvatskoj i nigdje drugdje, je nema. Zalazi i u podzemne vode. Njeno brojno stanje kao i životno područje je veoma ograničeno pa je neophodno sačuvati ovu prirodnu rijetkost.

8. *Pijori* ili *gaovice* iz rođa *Paraphoxinus*, poznati su i opisani iz voda našega Krša. Nisu još potpuno proučeni, ali dosada znamo za 8 vrsta opisanih od raznih autora. Navodno u Španiji živi jedan predstavnik ovoga roda, ali to nije potvrđeno, dok nigdje drugdje na Zemlji nema ovakvih riba, osim u zapadno-balkanskom području. Tu i tamo, iako su sitni, upotrebljavaju se za hranu, međutim isušivanje i elektrifikacija zahvaća sve više u njihov život pa prijeti opasnost da ih postepeno nestane iz naših nadzemnih i podzemnih voda iz kojih izlaze na površinu zbog mrijesta.

9. *Jadranska jesetra*, *Acipenser naccarii* Bonaparte, poznata je samo iz Jadranskog mora, gdje je veoma rijetka i još rjeđa u rijekama u koje povremeno zalazi. Potrebno je da se život njen bolje upozna i da se ta jadranska rijetkost stavi po zaštitu.

Vjerojatno će se pokazati potrebnim da se još neke ribe stave pod naročitu zakonsku zaštitu, ali zasada iznosimo samo ove, koje su ugrožene. Nadležni instituti, ustanove, i drugi faktori, naročito nadležni organi Narodne vlasti,

zatim ribarske organizacije, pozvani su i dužni po samoj prirodi ovoga problema da ga prihvate i što povoljnije riješe.

Zdravko Taler

IZLOŽBA SLATKOVODNOG RIBARSTVA (NA POKRAJINSKOJ IZLOŽBI U NOVOM SADU)

Prilikom održavanja jesenje Pokrajinske poljoprivredne izložbe u Novom Sadu, izložene su bile u posebnom paviljonu slatkovodne ribe korisne za privredu iz Dunava i nekih naših ribnjaka sa priborom potrebnim za ribolov.

Pred ulazom u ribarski paviljon nalazio se jedan velik bazen u kome su plivali odrasli šarani, somovi i kečige. Cirkulacija vode je bila neprekidna.

Okolo bazena izloženi su bili razni tipovi ribarskih čamac i barke u prirodnoj veličini, zatim raznovrstan ribarski alat: razne mreže, aлови, bubnjevi, vrške, poklopače, rogači posebne barke za čikove, čibnjaci, vilige, sačmarice, poklopače virge, meredovi, posebne manjovske vrške, metlice, trbok sa Dunava itd., i model ribarske kolibe iz okoline Sonte.

Spoljašnji zid ribarskog paviljona sav sagrađen u obliku velikog izloga, ispunjen je bio ribarskim štetočinama, dakle, svima onim pticama koje nanose štetu ribarstvu, i sisarima (vidra i bizamski pacov) koji uništavaju ribe. Sve su ovo bile ispunjene životinje.

Tu su još bili smešteni modeli raznih ribarskih plovnih objekata, isto tako i raznog alata u minijaturi. Pored toga tu je bila izložena pređa za mreže kao i gotove mreže smotane u balama.

Unutra u paviljonu s desne strane izložena je bila trska i šegar sa ribnjaka. Zatim su tu izložila ribarska gazdinstva »Beograd« iz Beograda, »Tamiš« iz Zre-

njanina i »Đerdap iz Kladova: rečne školjke, suhu soljenu ribu, i to: šarane, smuđeve, somove, slatkovodne haringe (skumrije) marinirane rusle i usoljene bele ribe, a pored toga i suve riblje mehure.

Jedna cela strana paviljona bila je izrađena u drvu kao ribarska barka u prirodnoj veličini, na kojoj su četvrtasti otvori u kojima su se nalazili akvarijumi sa živom ribom. Ove akvarijume sa ribom izložila su ribarska gazdinstva NR Srbije i AP Vojvodine.

Ribarsko gazdinstvo »Ečka« izlagalo je 2-godišnje i ovogodišnje »Šunder« i »Špigler« šarane.

Ribarsko gazdinstvo »Beograd« izlagalo je 2-godišnje »Špigler« i »Šunder«, zatim kečige, somove i rečne rakove.

Ribarsko gazdinstvo »Tamiš« izlagalo je 2-godišnje »Špigler« i »Šunder«.

Ribarsko gazdinstvo »Bačka« — Kolut izlagalo je 1-godišnje šarane »Šunder« i »Špigler«.

Ribarsko gazdinstvo »Dunav« izlagalo je šarane, kečige, štuke, somove i jegulje.

U akvarijume se neprestano ubacivala voda i kiseonik.

U daljnjem delu paviljona izlagalo je Ribarsko gazdinstvo »Đerdap« iz Kladova sušene morune, jesetre i rečne haringe. Tu su bile izložene i table sa podacima o razmnožavanju ribe. Vidjelo se da je 1947.—1951. godine nasadeno